

Před durjemi

Chrystus praji: „Hlej, ja steju před durjemi a kłapam. Jeli štó mój hlós słyši a durje wotewrje, k temu zastupju a z nim powječerjam a wón ze mnu.“

(Zjew. Jana 3,20)

Po přewróce dyrbjachu sej ludžo nowe zamki kupić, dokelž sej to zawěšćernje žadachu. Wone drje wěždžachu, što na ludži w swobodnym swěće přińdže. Žiwjenje so woprawdže změní, přińdžechu džiwni wiko-warjo a jebakojo, kotřiž znjewužiwachu na šamale wašnje dowěru ludži. Džensa su na našich wsach chěžne durje a hustodosć tež wrota do dwora zezamkane. W měsće maš zdwórliwje deleka klinkač a so přez řečensku připrawu předstajić, chceš-li někoho wopytać.

Předstajmy sej, zo by pola nas klinkało a přižewił by so Jezus Chrystus, kotryž chce k nam přińć, zo by z nami powječerjał. Bychmy my so přez to wjeselili a jemu wotewrěli? Abo bychmy jeho měli za jednoho z tych wabjerjow někajkeje sekty abo za předawarja?

To je prašenje, wo kotrymž můžeme chwilu rozmyslować. Wězo můžeme prajić: „To wšak so tak a tak njestanje. Chrystus je tehdy žiwy był a zakłapał pola ludži w židowskim kraju. Jónu wón přińdže, zo by suďił žiwych a mowych, kaž wuznajemy we wěrywuznaću.“

A tola přińdže Chrystus tež džensa k nam a zakłapa wo naše durje. Wón njepríńdže jako čłowjek a wón njezwoni při našich durjach. A tola zakłapa tež pola nas: nje-dželu w našich cyrkwjach, hdyž słyšimy jeho słowo a hdyž nas přeprašuje k swojemu blidu. Potom ma so to stać, štož prosymy w kěrlušu č. 230:

Mi wotewr, Knježe, wutrobu,
ze słowom čehń mje za sobu;
daj čiste mi jo zachować
a džěčo twoje zawostać.

Hdyž stupimy k Božemu blidu, potom so stawa wulki džiw: Chrystus je mjez nami a

Jezus Chrystus zakłapa wo naše durje – wobraz, kaž wón něhdy we wjele pobožnych, tež serbskich domach ludži napomínaše być wšědnje přihotowany na přichad Knjeza.

Foto:
priwatne

z nami wječerja. Wón je w chlěbje a we winje přítomny, kaž je wón swojim wučomnikam prajił: „To je moje čěło, to je moja krej, za was přelata.“ Njemůžeme tutón džiw wědomostnje rozklásć. Njech nam dosaha, zo so spuščimy na jeho słowo. Tón, kiž je dokonjał naše wumóženje, zastupi do našeho žiwjenja. Wón njewostaji nas samych, ale praji tež nam: „Za tebe date k wodawanju hrěchow.“ To njebeske zastupi do našeho chudeho žiwjenja.

Chrystus njenuzuje nikoho, jemu durje wotewrěć. Dwajo słyšitaj jeho hlós, jedyn

wotewri, druhu zawrěje swoju wutrobu. Cyrkej njebudže nikoho nuzować. Druhdy bychmy móhli wo tym rozmyslować, hač njeby trochu nuzowanja lěpje było, wosebje hdyž widžimy, kak zjawna moralka spada. Ale z nuzowanja njenastanje žiwa wěra. Cyrkej ma so wo to starać, zo Chrystusowy hlós tež džensa słyšeć je. Njech sej kóždy přeje, zo bychu jeho dom a bydlenje a wutroba w tajkim stawje byli, zo by byl přihotowany, hdyž Chrystus wo nje kłapa a zo by jemu z wjeselom durje wotewrěł.

Jan Malink

Prajidma a přirunowanja

„Džensa pak sym zaso hłodny kaž wjelk.“
Tajku abo podobnu sadu zawěsće znaješ.
Wužiwamy přirunowanja abo prajidma k
zesylnjenju abo lěpšemu zwuraznjenju ně-
kajkeje myslički. Naši prjedownicy znaja-
chu hišće wjele wjac tajkich rěčnych wo-
brotow. Počahowachu so na ratarske ži-
wjenje, přirodne zjawy abo mjezycłowjeske
počahi. Jich rěč bě tuž žiwša a pisańša
hač naša džensniša. Zo njebychmy na wšit-
ke prajidma pozabyli, sym či mału stawi-
zničku napisala. Přečítaj sej ju a zasadź
prawe słowa. Namakaš je njerjadowane
pod tekstem.

Wjele wjesela přeje či **Jadwiga**

Žiwjenčko so džiwnje tworí

Běše pak něhdy šikwana holčka. Kak rěkaše a zwotkel bě, hižo nchtó njewě. Je jenož znate, zo běštaj staršej jara chudaj. Holčka nochcyše w domjacnosći pomhać. Wšitcy prajachu wo njej, zo njeje k ničemu a zo je lěnja kaž _____. Měješe pak jenički són: so stać ze spěwarku. Wuwoprašowaše so kóždeho spěwarja, kotrehož zetkaše, kaž _____, jenož, zo by něšto noweho nazhoniła. Raz přišepa jej mudry čłowjek: „Bjez prócy a potu njepříndžeš k _____.“ Wot teho dnja zwučowaše swjatk a _____. Hižo bórze spěwaše kaž _____ a ludžo počachu so džiwać. Tež kral stýšeše wo nadarjenej holčce a přeprasy sej ju na swój hród. Njetraješe dotho, zo so syn krala a holčka do so zalubowaštaj. Drje bě hišće tójšto holka a _____ dla teho, tola naposledk smědžeštaj so tola woženić. Swjećeše so krasny kwas a buštaj jara zbožownaj.

Zasadź słowa: připołdnica, pjatk, pjenk, sołobik, tołka, złotu

Wuradžowanje předsydstwa SET

Čłonojo předsydstwa Serbskeho ewangelskeho towarstwa wuradžowachu dnja 27. awgusta 2002 nach Michalskej farje w Budyšinje. W srjedźišću steješe lětuša sobustawska zhroma-
dźizna, kotraž budže 31. oktobra w Husce a je zdobom wólbn-
na zhromadźizna. Diskutowaše so wo podlěšenju wólbnje
periody wot nětko dweju lět na pjec lět. Wotpowědny namjet
budže so na sobustawskej zhromadźiznje předpožić. Na-
rowny kamjeń fararja Handrija Lubjenskeho na Tuchorskim
pohrjebnišću w Budyšinje ma so wobnowić. Nastork je přišoť
wot Maćicy Serbskeje, SET jón podpěruje. Dalša tema bě
ekumeniski cyrkwinski džen klětu w Berlinje. Zhromadnje z
Towarstwom Cyrila a Metoda a z podpěru Serbow w Delnej
Łužicy planuje so serbska nutrnosć a wobdźělenje na zarjado-
wanju Agora. Přemyslowaše so wo kandidatach za přichod-
nu legislaturu založboweje rady. Namjety njech so prošu
předsydstwu SET posrěduja.

Měrcin Wirth

Přeprašenje na zhromadźiznu SET

Lětuša sobustawska zhromadźizna Serbskeho ewangelskeho to-
warstwa budže na reformaciskim dnju, 31. oktobra 2002, na farje
w Husce.

Započatk je w 14.00 hodź.

Dnjowy porjad:

1. powitanje
2. rozprawa předsydstwa
3. rozprawa rewizorow
4. diskusija a schwalenje rozprawow
5. wólby předsydstwa
6. změna wustawkow (§ 5, wotrězk 4)
7. namjety za dalšu dźělawać towarstwa
8. wopyt Ewangelskeje srjedźneje šule w Husce

Kónc budže někak w 17.00 hodź.

Wšitkich čłonow a zajimcow wutrobnje přeprašuje

předsydstwo Serbskeho ewangelskeho towarstwa

Jubilej w Hamorje

Wosada Wochozy-Hamor woswjeći 15. septembra dwaceći-
lětnu wobstaće swajeho wosadneho domu w Hamorje. Na
swjedźenskich kemšach předowaše Zhorjelski biskop Klaus
Wollenweber. Přizamkny so wosadny swjedźeń, na kotrymž

rozmołwje-
še so bis-
kop mj. dr.
z wosad-
nej Lisbeth
Zeldler a z
Hamor-
skim
wjesnjano-
stu Rolan-
dom Trun-
schom
(wotlěwa).

Foće:

E. Bigonowa

Złota konfirmacija w Klětnom

29 žonow a muž
swjećeše 15. sep-
tembra z fararjom
Heinrichom Kochom
w Klětnjanskej cyrk-
wi swoju złotu kon-
firmaciju. W sams-
nym Božim domje
bě jich před polsta
lěta farar Wilhelm
Fuhrmann konfir-
měrowať. Popołdnju
rozprawješe jubla-
ram Klětnjanski wo-
sadny Gottfried Bal-
lack wo stawiznach
cyrkwyje a wo nowo-
natwarje po druhej
swětowej wójnje.

Delnjoserbski předar n. w. Juro Frahnaw 65 lět

Dnja 5. septembra je w Picnju woswjećił serbski předar n. w. Juro Frahnaw swoje 65. narodniny. W dwurěčnych wosadach Delnjeje Łužicy je wón derje znaty, wšako je měł tójšto lět delnjoserbske cyrkwinske džělo na starosci. Kelko serbskich a dwurěčnych kemšow je tam swjećił, w kelko domach je pobyl a wobstarnych wosadnych z Božim słowom w maćernej řeči pokojał a rozradował! Služba mjez Serbami je jemu we woprawdžitym zmysle słowa z powołanjom. Serbow dla je 1991 spuścił swoje předarne zastojnstwo we Wittenbergu/Prignitz a je so wrócił do Delnjeje Łužicy. Dokelž sam ze serbskeje wsy, z Drjenowa, pochadza, je jeho serbska řeč ludej bliska a zrozumliwa. Jeho słowa a jeho z nutrnosću zanjesene kěrluš, z kotrychž je tójšto sam do serbsčiny přeložil, přirůdu z wutroby. Wažne džělo je wukonjał w přihotach na wudaće nowych delnjoserbskich spěwarskich. Na swój dom w Picnju je sej we wulkim pismje namolował serbske bibliske hrono. Tajke zjawne wuznaće k wěrje a narodnosći, nježiwajo na to, hač z tym pola druhich připóznaće abo wotpokazanje žněješ, nima drje w džensnišim času swojeho runjeća po cylej Łužicy. Hačrunjež je Juro Frahnaw hižo dlěje na wuměnk, tak tola swěru dale serbske džělo wukonja. Tež k wěrjbratram w Hornjej Łužicy haji zwisk. Wobdžělil je so na serbskich cyrkwinskih dnjach a je tam rozprawał wo cyrk-

winskih prócowanjach Delnich Serbow. A w Pomhaj Bóh mózachmy hižo nastawki z jeho pjera čitač.

Zbožopřea je jubilaraj tež farar Jan Malink posrědkował, pišo mjez druhim: „Češćeny knjez Frahnaw, džensa swjećiće swoje 65. narodniny. Prjedy běše to tón započatk noweho žiwjenskeho wotrězka, kotremuž my wuměnk prajimy. Nowe časy su přinjesli přeměnenje, a Wy sće so móhł hižo jako předwuměnk na prawy wuměnk přihotować. Ale naš Knjez njeznaje žaneho wuměnk, wón stara so wodnjno a w nocy wo nas a nas wjedze na prawym puću swojeho mjena dla. A takle njebudže tež Waš wuměnk jenož prózdna chwila. Zawěsće budžeće hišće wjele džělać, wosebje za naš serbski lud a za naše wosady. W Ochranowskich hestach

Juro Frahnaw na serbskich kemšach 1995 w Choćebuzu, spěwajo ze swojimi džěćimi nowy delnjoserbski kěrluš Foto: W. Měškank

steji za 5. september: „Wy njemóžeće Bohu služić a mamonej.“ Kak prawje to je! Wy sće přez lěta skromnje a bjez wulkeho mamona Bohu služil, štož je wulke žohnowanje přinjesło. Bóh Knjez njech wšitko mytuje! Wón njech da žohnowanje, strowotu a wjeselo za přichodne lěta.“ Tutym přeačam so hornjoserbscy gratulanća přizamknu. **T.M.**

Krótko do swujich 80. narodninow zemřě 24. awgusta 2002 w chorowni w Drježdžanach dr. Marta Cyžowa rodž. Křižanec z Rakec. Wulka ličba ludži – přiwuzni, znaći, susodza, wosadni, kolegojo, něhdyši sobudželaćerjo, Serbja a Němcy – přewodžeše njebočičku k poslednjemu wotpočinkej na starym pohrjebnišću w Rakecach. Wosadny farar A. Kecke a farar J. Malink předowaštaj a modleštaj so němsce a serbsce; wosada spěwaše kěrluš a modleše so we woběmaj řečomaj. Při rowje rozžohnowachu so wšitcy wot zemřeteje ze spěwom „Ha widžu-li ptačata čahnyć“.

Marta Křižanec narodži so 9. oktobra 1922 w Rakecach na farje. Nan Korla Křižan běše z lěta 1917 sem z wosadnym fararjom w Rakecach. Mać Marja rodž. Wirthech pochadžeše ze Stráže pola Rakec, hdžež na Hauskec-Wirthech kuble zhromadnje ze sotru Hanu a bratrami Korlu, Pawołom a Gerhardom wotrosće.

Po nahtej smjerći fararja Křižana w lěće 1924 dyrbeše młoda wudowa z džowkomaj Marku a Martu faru wopušćić. Nama-

Dr. Marta Cyžowa †

Dr. Marta Cyžowa z mandželskim dr. Janom Cyžom jako wuměnkarej doma w Rakecach w lěće 1999

Foto: J. Maćij

ka w Rakecach nowe domske. Při wšěch čezach zmóžni mać džowkomaj najlěpše wukublanje. Marta zložil w lěće 1941 na Budyskim gymnaziju maturu z jara dobrym

wuslědkom. Kaž do njeje Handrij Zejler, wulkowuj Jan Křižan a nan Korla Křižan dósta Marta medalju rady města Budyšina za wuběrne wukony. Studij mediciny dokónči po stacijomaj Jena a Würzburg w Praze. Po fyzikumje wšak so přetorhny studij wójny dla. 1945/46 wučerješe samo někotre měsacy na Rakečanskej šuli.

Po studiju poda so do Lipska, hdžež so na džěćacu lěkarku wukubla.

Ze wšej swěru wukonješe tute powołanje – runje kaž mandželski dr. Jan Cyž – nimale 30 lět w Zhorjelcu. Zwisk do Rakec pak běše wuski. W swobodnym času wjedžeše puć přeco do tutoho směra. Žadyn džiw, zo so dr. Marta Cyžowa jara husto na serbskich kemšach w Rakecach a na serbskich cyrkwinskih dnjach wobdželeše.

Wot lěta 1985 běše dr. Marta Cyžowa zaso domach. Cyžec chěža so w Rakecach dotwari.

Dr. Marta Cyžowa běše jedna z tych „čichich w kraju“; njechaše ženje w srjedzišću steječ. Nětko wšak wona nam jara pobrachuje.

Gerhard Herrmann

Drěwcy, Łaz a brunica

Serbske paćerske džěći na kublanskich dnjach pobyli

Wot 19. do 21. septembra mějach skladnosć, sej ze šěsć serbskimi paćerskimi džěćimi a fararjom Malinkom na tři dny do srjedźneje Łužicy dojeć. Jako štwórtk wječor do Drěwcow doježdźechmy, wočakowaštaj nas hižo Wjenkec mandźelskaj. Jeju rjana wutwarjena bróžnja měješe nam jako nólěh služić. Tola nic jenož to – přetož hižo přeni wječor tam spěwachmy, so we wubědźowanju z džělemi cyrkwy zeznachmy a žortne hry hrajachmy.

Pjatk bě naš Łazowski dzeń. Po dobrej snědani z ćoplymi ćajtami sej tam doběžachmy. Na spočatku wopytachmy Dom Zejlerja a Smolerja, hdžež so ze stawiznami wsy a wokoliny zeznachmy. Tež wo Zejlerju, Smolerju a fararju Jurju Malinku tójšto zhonichmy. Na kěrchowje wobhladachmy

sej rowy a zwěšćichmy, zo je tam wjele serbskich swójbných mjenow. Tola jenož jenički měješe serbski napis: row komponista Jana Pawoła Nagela. Po wobjedze pokazala nam tamniši wosadny farar Meister Łazowski cyrkej. Zajimawe běchu za nas tu wosebje serbske bibliske hrona, kiž cyrkej pyša. Hačrunjež běchu w starym pismje napisane, je wučitachmy a wotpisachmy. Wjac hač pjatnaće serbskich napismow tak zezběrachmy. Po dokonjanym džěle mějachmy potom hišće wulke wjeselo z małymi gokartowymi awtami, z kotrymiž po čarje jenož tak smokachmy. Zaso w Drěwcach, čakachu hižo pražene kołbaski na nas a při ćoplym wohenju hišće dołho z lubym psom Nerom po dworje hanjachmy.

Z brunicu a jeje wuskutkami zeznachmy

so sobotu. Na wuhladku blisko Wochoz móžachmy do 120 metrov hłubokeje jamy z jeje hoberskimi bagrami hladać. Zajimawostki dokoławokoło „čorneho złota“ powědaše nam knjez Wjenka, kiž bě wjele lět w jamje džělať. Kajki bě to napřećiwk, jako sej potom do Sprjowjow doježdźechmy! Hnydom blisko Hamorskeje milinarne steji hižo lětstotki stara drjewjana cyrkwička. Jeje jednore drjewjane wuhotowanje so nam jara lubješe. Popołdnu witaše nas hišće Elke Nagelowa w Złyčinje, zo by nam wo žiwjenju swjeho mandźelskeho-komponista powědała. Tola předołho njemóžachmy wostać, přetož čas wotjezda bě hižo přišoť.

Zakónčichmy naše zhromadne dny z nutrnosću we Łazowskej cyrkwi a so na to strowi do Budyšina nawróćichmy. Wosebje Wjenkec mandźelskimaj chcemy so na tuty městnje hišće raz wutrobnje džakować a wězo tež wšitkim dalšim, kiž su nam tute rjane dny zmóžnili! **Jadwiga Maliniec**

Sprjejcanski Boži dom wobnowjeny

Po šěsćlětnym wobnowjenju bu njedźelu, 25. awgusta, rjana tykowana cyrkej w Sprjejcach ze swjedźenskimi kemšemi znowa poswjećena. Zhorjelski biskop Klaus Wollenweber ju poswěći, předowanje měješe Wojerowski superintendent Friedhart Vogel. Z tym je so zakónčila najwobšěrniša rekonstrukcija we wjac hač 300lětnych stawiznach tutoho Božeho domu.

Sprjejcanska cyrkej bu 16. awgusta 1688 wot tehdyšeho fararja Jana Klina poswjećena. Twarita bě so hłownje z drjewa, hlíny a slomy. Třěcha a wěža běštej z drjewjanymi šindželemi krytej. Wulkim wětram njebě cyrkej dosć zroscěna, tak zo

nastachu wospjet chětro wulke škody. W chronice z lěta 1855 pisa tehdyši farar Jan Mjerwa wo cyrkwi: „Wona je hižo jara wobstarna a wot připołdnišch wětroch chětro na pońnoc nachilena, zo dyrbeje so hižo wjaceroć podepřeć a zo při wulkich wětrach chabła.“

Wulki zwón pochadza z lěta 1578 a waži wosom centnarjow. Dokelž bě so puknyť, bu 1780 w Budyšinje přelaty. W druhej swětowej wójnje měješe so za wójnske zaměry rozeškrěć. K tomu pak njeje došlo a tehdyši farar Richard Šofta namaka jón po wójnje na „zwonowym kěrchowje“ w Hamburgu a so wo jeho nawróť do Sprjejc

Wurězk z wobnowjeneho woltarja ze sakskim woponom

Serbskej hronje na pišćelowej łubl wo tym swědčtej, zo běchu Sprjejcy něhdy serbska wosada. Jako posledni serbski duchowny je tu hač do lěta 1953 skutkowať farar Richard Šofta.

Foto: J. Schmidtchen

postara. Mały zwón z lěta 1716 sta so z woporum přenjeje swětoweje wójny, jeho naslědnik pochadza z lěta 1921. Mechaniske pišćele přinědźechu 1811 z Rychwaldskeje cyrkwy do Sprjejc. Cybłojta wěža bě so 1945 čezko wobškodžiła a bu 1949 w něćišej formje znowa natwarjena.

Hižo k 300lětnemu jubilejnej cyrkwy w lěće 1988 běchu so wšelake twarske naprawy přewjedli, wobšěrne wobnowjenje pak bě hakle nětko po přewróće móžne. Wot lěta 1996 je so wobstajnje twariť. Cyłkownje je so něhdže 400 000 eurow nałožiť. Z tym je twarska drohoćinka we Łužiskej holi do přichoda wuchowana.

Jost Schmidtchen

Ze Serbskim busom do Delnjeje Łužicy

Ducy z hrodzišća w Radušu

Njedzelu, 8. požnjenca 2002, wotjědže krótko po sedmich Serbski bus do Delnjeje Łužicy. Štó bě najstarši mjez 38 wobdźělnikami, njewěm, najmlódši běše čěšenk, kiž bě na cyłej jězbje jara dušny. Nimale w kóždej cyrkwinkej wsy spomni knjez Handrij Wirth na někajkeho zaslužbneho serbskeho prócowarja abo nawopak na čłowjeka, kiž bě přeciwo Serbam džětať. W Rownom přistupichu pječo nam znači.

Prěnja stacija běše Čorna pumpa, hdžež sej z liftom dojědžechmy na 161 metrow wysoku „wěžu“. Tam móžeš pječa při rjanym wuhledže hač do Žitawskich a Jizerskich horow widžec abo samo hač do Kyrkonošow na Sněžku. Hačrunjež bože slónčko swěčeše, zamóžachmy my jeno do njesměrnje wulkeje džěry hladač, z kotrejež so wšědnje 36 000 tonow wuhla wotbagruje. Po předžětanju so wotpadki chemisce wučisća w rołach, kiž maja přerězk 7 metrow a su 141 metrow wysoke. 1 000 tonow popjeła zwostanje, kiž so potom sobu na gips předžěta. 1993 so položili zakladny kamjeń za tutu najmodernišu připrawu w swěće, zo by so naša hola móhla dale wurubić (bjez zanjerodženja powětra), přetož milina je třěbna!

W 10.00 hodź. wotmě so we Wětošowej serbska namša. Před kemšemi mjenowachu so wosoby, kotrež běchu so wosebje prócowali, zo bychy byrgle, kiž běchu běrtlk lěttotka něme wostałe, zaso zaklinčałe.

Wětošowski farar n. w. Klaus Lischewsky (předku nalěwo) a předar n. w. Juro Frahnaw (předku naprawa) swječeštaj serbsko-němske kemše we Wětošowskej Serbskej cyrkwi.
Foto: M. Wirth

Nětko běchu wobnowjenje w běhu jedneho lěta zdokonjeli. Serbska cyrkej bě wopytana wot němskich, deljno- a hornjoserbskich kemšerjow. Tuž so epistola a scenje čitaštej w trojakej rěči – knjez Měrćin Wirth hornjoserbsce. Předowaenje knjeza předarja n. w. Frahnawa so zložo na 1. knihu Mójzasa w druhim stawje:

1. Bog jo stworił njebja a zemje a jo wšykno rědnje stworił, ale zemske dobytki njejsu wšykno. Gdyž jo było dlejšy čas šopła a wšykno zeschnuło a naraz se zagrima a šwarcanje sylneho dešća zasłyšymy, potom se možomy Bogu žěkowaš.

2. Njejo nikula tak, že jo Bog jaden wjeliki, kenž seji na tronje a rozkazuju. Won jo jaden aktiwny Bog a co to nejlejšje za nas.

3. Stworjony čłowjek jo krona stworenja a tak jo stworba žywa. Togodla teke gro-nimy na kjarcho-bje: Wot zemje sy stworjony a k zemi dejš wordowaš. Tak dajšo nam pilnje na našogo Boga cakaš, aby měli raz nimjerne žywenje.

Před Radušom sej wobhladačmy znowa natwarjene hrodzišćo starych Słowjanow z 9. lěttotka. Projekt ma być někajke narunanje za to, štož je so zničilo – tak słowa přewodžerki. (Ale hodža so z tajkej připrawu zhubjena domizna, zničene wsy z naložkami, rěču atd. zarunać?) Twarjene z hlíny, hnójnicy, pěska a dubowych zdónkow, je hrodzišćo 1 000 kwadratnych metrow wulke a nimale 9 metrow wysoke. K temu je wokoło njeho přirow z wodu, tak zo hodžeše so derje zakitować. Atola so bjez boja zado-bywarjam přepoda.

Ducy k busej mi knjez Josef Mach zdžěli, zo je knjeni dr. phil. Miloslava Lorencová na zahorjenje plucow zemrěta. Wona bě so lětdžesatki dołho

horila za nas Serbow a časčišo tež do Budyšina přijěta, zo by w Serbskim instituće slědžiła. Přenocowała bě potom stajnje pola njebow knjeni Herty Hempeloweje. Jeje najhorcyše přece w poslednich lětach bě, zo chcyše hišće raz Budyšin wuhladać. Tak lutowaše na to a wobdžěli so lětsa na Serbskim ewangelskim cyrkwinškim dnju w Michałskej wosadže.

W Radušu samym wobjedowachmy, kóždy po swojim přecu, kotrež bě pačerska holca Marija Wirthec do teho napisała. Wuspěwachmy do jědže modlitwu, kotraž bě so před lěťami w Pomhaj Bóh wotčišćała: „Nasyć, Božo, swoje džěci ...“

W 14.00 hodź. zaso wotjědžechmy přez Tšadow, Sušow, Myšyn, Wjerbno – tu so wuchowa keluch a patena Čecha Handrija Šlika, kiž bu z druhimi, kotřiž so k ewangel-skej wěrje wuznawachu, po bitwje na Bělej horje w Praze wotprawjeny. Tež na Mata

Wulětnikarjo před rjanej cyrkwi w Rogowje, kotraž stanje so runja wsy z woporom brunclcy.

Kosyka so spomni, kiž je wupučowať a tola z cyłej wutrobu na domiznje wisat. Dale džěše jězba přez Gory, Brjazynu, Dešno – tu knjez Handrij Wirth spomni na Bogumiła Šwju – potom přez Depsk nimo Čertoweho hata, Picnjo, přez železnisku čaru Chočebuz-Gu-

bin a přez rěčku Małksu do Rogowa.

W starej cyrkwičce, rjenje wobnowjenej a pod pomnikoškitom stejacej, nam domoródny knjez Klaus Rychtar powěda, kajke prócowanja ze stron wjesnjawow su byłe, zo bychy swoju tak kčějacu a žiwu wjes zamóhli wuchować před njesmilnje žerjacym hobrom. Póda je w Rogowje najplódniša cyteje wokoliny a hałozy štomow so zhibuja z połnje wisatym sadom. Hola do-koławokoło je zelena, zo zeleniša być njemóže. A tola dyrbi wumrěć. Zadwělowane prócowanja rozbija so přez pjeněžnikow, kiž samo knježerstwu podtykowachu, zo njeby so Rogow wuchowať. Bohužel bjez někajkežkuli modlitwy wopuščichmy potuženi a zdžěla ze sylzajtymaj wočomaj cyrkej, kotruž ženje wjac wuhladać njebudžemy, přetož tež wona so stanje z woporum wulkeho bagera.

W susodnej wsi Grěšna poswačichmy a na domojjězbje wuspěwachmy hišće tři kěrlušy. Džakować so chcu wšěm za wšo, wosebje pak knjezej Handrijej Wirthej za jeho wulku prócu. Naš najwjetši džak pak słuša našemu Bohu za wšu jeho hnadu a za wobarnowanje na cyłej jězbje. **HaHaTa**

Z dvojkej měru?

Při čitanju nowin nańdžeš nastawki, kiž zwjeršnje přelečiš abo samo wuwostajiš, dokelž či hižo nadpismo přewjele zajimaweho njelubi. Wabjacu tematiku čitaš zaměrnišo. Su pak tež přinoški, kiž so po duchu a wuprajenu njekryja, haj samo přećiwjeja. Tute čitam potom pomału a dwójce, pruwujo, hač so tu snadź njemylu. Tak so mi zeńdze při rozpominanju dweju nastawkow w Pomhaj Bóh ze septembra 2002.

Na stronje 6 so tam pisa pod napisom „Jednanja z Drježdžanami pokročuja“ sčehowace: „Poměrnje spěšnje akceptowachu so serbske namjety nastupajo nadawki Serbskeho wosadneho zwjazka kaž tež zapisanje zasady, zo škita a spěchuje krajna cyrkej ewangelskich Serbow.“ Tutón začišć smy wšak dotal tež zwjetša měli. Po duchu runje napřećiwny wětrik pak nam mjezwo-

či duje z nastawka na stronje 7 „Jens Buliš ordinowany a zapokazany“. Tam čitaš: „Zo by swoje dotalne serbske džěto dale wjesć a zeslynić móht, je wikar Buliš saksku krajnu cyrkej prosył wo farske městno w dwurěčnej wosadze. Ze samsnej próstwu je so lětsa w aprylu Serbski wosadny zwjazk pisomnje na krajnocyrkwinski zarjad wobročil. Tónle list je hač do džensnišeho wostał bjez wotmołwy. Je jara wobžarowac, zo so njedziwajo na teje próstwy fararje Bulišej njeje zmóžniło skutkowanje w dwurěčnej kónčinje.“

Su to jasne słowa. Bohužel so tu date słowo a skutk njekryjetej. Tajke zadđerženje cyrkwinskeho zarjada podrywa dotalny dobry mjezsobny poměr a dowěr. To žanej stronje na wužitk njeje. Myslu, zo je trjeba, tu swoju njespokojnosć zjawnje zwu-

raznić. Kak chce krajna cyrkej ewangelskich Serbow podpěrać a spěchowac, hdyž na jich próstwy njedziwa, haj ani njewotmołwa? Dže jej snano wo zachowanje jeje wažneho argumenta? Dopominam so při tym na našeho čescěneho bratra, fararja Herberta Nowaka. Wón je so cyłe žiwjenje wo zastojnstwo w serbskej wosadze Delnjeje Łužicy prócował – podarmo! Njeznaju za wšo wšě přičiny. Zabył pak njejsym do džensnišeho sadu, kiž sym sebi ze šule sobu přinjesł: Wo ein Wille ist, ist auch ein Weg! Hdžež je wola, tam je tež puć!

Po zdaću so tu w žanej naležnosći za žanym pućom pytało njeje. Wobžaruju jara, zo je wjednistwo našeje krajneje cyrkweje ze zapokazanjom fararja Buliša do Póckowow/Smělnjeje wažnu skladnosć zapasło, ewangelskim Serbam swoju přichilnosć nic jenož ze słowom, ale ze skutkom wopokazać.

Arnošt Grofa

Nowy započatk w Slepom

Po tym zo je so sup. Albert na wuměnk podať, su so serbscy zastupjerjo Ewangelskeje cyrkweje šleskeje Hornjeje Łužicy z konsistorstwom w Zhorjelcu na to dojednali, dale hromadže džělać ze Serbskej superintendenturu w Budyšinje, ale tež pytać za swojškimi pućemi. Nětko smy při tym, něšto nowe wupruwować.

Bohužel klaca tuchwilu zhromadne džěło z lutherskej Sakskej! Tam njecha krajna cyrkej zastojnstwo Serbskeho superintendenta wjace wobsadzić a město toho zasađić „społnomócnjeneho“. Pod čišćom Serbow su so Drježdžany předrěli k wakancnemu rjadowanju wot 1. apryla. Tola bratr Malink hač do džensnišeho njeje wuwjazany wot swojeho džěla w Pětrskej wosadze w Budyšinje. Wón potajkim njemóže tak skutkować, kaž by to trěbne było! Tu-

chwilu wón serbske džěto čestnohamtsce wukonja. Rozsud krajnocyrkwinskeho zarjada w Drježdžanach by dawno trěbny był. Město toho džěla tónle zarjad nětko na tym, změnić serbski cyrkwinski zakań a takle z wobzamknjenjom synody tola hišće swojeho „społnomócnjeneho“ přesadzić. „Społnomócnjeny“ by drje nosył oficialny titul „Serbski superintendent“, njeby pak hižo wodzacy farar był!

My Serbja njejsmy principielnje hejaći – ale tak ponižni nětk tež zaso njejsmy, zo bychmy swoje stejišćo bjeze wšeho spuščili!

W Slepom smy so 25. awgusta do noweho započatka dali. Fararka Menzel je přeprošnja słała wosadnym, ale tež druhim ludžom, kiž maja zajim za Slepjanske serbstwo. Třitřećo su přišli, mjez nimi tež sobu-

stawy ewangelskeje swobodneje cyrkweje. Chcychmy so wotwěrać a to smy docpěli.

Po hornjoserbskim witanju fararki Menzel mějach ja nutrnosć wo předowanskim teksće na 13. njedzelu po swjatej Trojicy. Při kofeju, spěwanju a bjesadze smy so na dalje postupowanje dojednali. Chcemy serbske džěto dale wjesć, to je so jednohłósnje wobzamknyło. Po móžnosći chcemy so kóždy druhi mēšac zeńć. Postajichmy hižo dalšej terminaj za nowember a januar. Mnozy so zwólniwi wuprajichu popođnja sobu wuhotować, mjez druhim z přeložowanjom tekstow a spěwow do slepjanšćiny. Wušo hromadže džělać chcemy z bramborskimi bratrami a sotrami. Předarja Fahnowa budžemy prosyć wo podpěru. Tute naše předstawy pak maja so hišće wot wosadneho předstejićerstwa w Slepom wobkručić.

Manfred Hermaš

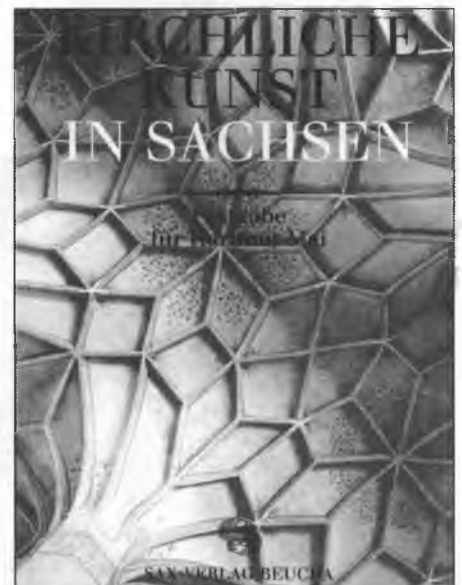
Cyrkwinske wumělstwo w Sakskej

W meji tutoho lěta woswjecí Lipsčanski profesor za cyrkwinske wumělstwo Hartmut Mai swoje 65. narodniny. Wón je jedyn z najlěpšich znajerjow cyrkwinskeho wumělstwa w srjedźnej Europje a je so wosebje wěnował stawiznam wołtarja z klětku (Kanzelaltar). K jeho wotchadej na wuměnk su wudali jeho asistenća, mjez nimi tež Jens Buliš, džensa farar w Póckowach a Smělnje, knihu ze wšelakimi přinoškami k stawiznam cyrkwinskeho wumělstwa. J. Buliš je zastupjeny z dokladnym přinoškom wo stawiznach cyrkwjow w něhdy serbskimaj wsomaj Dewitz a Sehlis pola Lipska.

Tola tež Hornja Łužica je w knize wobkedžbowana. We wšelakich nastawkach su naspomnjene cyrkweje našich serbskich wosadow: Bart, Budestecy, Ketlicy, Łaz, Minakał, Njeswaćidło, Nosaćicy, Rakecy a Wojerecy. Přewažnje dže wo natwar a starobu tamnišich wołtarjow. Nastawk z

pjera Dirka Klingnera zaběra so z nowymi a wobnowjenymi cyrkwami w Mišnjanskim biskopstwje po 1990. Tu so skrótko wopisuja kapaly abo cyrkweje w Dobrošecach (1991), w Rakecach (1996) a Smochćicach (2000). Tež dalše nastawki přinošuju rozšěrjenju našeje wědy. Tak na přikład Bettina Seyderhelm na to pokazuje, zo je so najwjac srjedźowěkowskeho cyrkwinskeho wumělstwa wuchowało w lutherskich kónčinach Němskeje. W reformowanych kónčinach so wumělske poklady teologiskich přičinow dla zničichu, w katolskich so wone husto w času baroka přez tehdy načasne narunachu.

Knihu je derje zestajana a wuhotowana, ma tež wšitke trěbne registry a zapisy. W alfabetiskim zapisu tych, kiž jubilaraj zbožo přeja, steji na přnim městnje sup. n. w. Siegfried Albert. Sym sej knihu rady přečitať a wjele noweho z njeje čerpať. Wona

na solidne wašnje zblížu cyrkweje a jich wuhotowanje jako skamjentnjene swědky našeje wěry.

Jan Malink

Powěšće

Běta Woda. Superintendentka Dagmar Althausen bu 11. awgusta ze swojeho zastojnstwa rozžohnowana. Tři lěta je 1959 rodžena Berlinjanka jako superintendentka w Bětej Wodze skutkowała, nětko je přewzała w Düsseldorfje-Kaiserswerthce nawodnistwo Ewangelskeje žónskeje pomocy w Němskej. Wona bě přernja žona, kiž je w Zhorjelskej cyrkwi zastojnstwo superintendenta zastawała.

Slepo. We wobłuku 8. UNO-konferency w Berlinje podachu so wobdźelnicy 31. awgusta na ekskursiju do Slepoho, zo bychy so ze Serbami zeznali. Při wopyće cyrkwy a Serbskeho kulturneho centruma so mjezynarodni hošćo z wulkim zajimom wo dwurěčnosći a serbskim žiwjenju w Slepjanskej wosadze wobhonichu.

Budyšin. Na swjedženju k tysacletnemu jubileju města Budyšina njedzeli, 1. septembra, bě dopoldnja w starym měsće dóšlo k mylenju kemšow. Wot wulkeje hary wšelakich zarjadowanjow běštej wosebje potrjehenej Božej službje w Pětrskej a Michalskej cyrkwi. Tak dyrbjachu so serbske kemše w Michalskej pod wutřělemi flintow a kanonow z wojskeho biwaka na Serbskim kěrchowje wotměć. Na wotpowědne kritiki z Budyskich wosadow je so město za tele mylenje kemšow zamohtło.

Budyšin. Maćica Serbska je 6. septembra spominała na 50. posmjertniny molerja Jurja Hajny. Při jeho ponowjenym rowje na Tuchorju měješe farar Malink dwurěčnu nutrnosć a J. Łuščanski přednošk wo skutkowanju Hajny. W Tuchorskej cyrkwi běchu někotre jeho mólby wustajene.

Mały Wjelkow. Na dnju wotewrjeneho pomnika 8. septembra wodžeše knjez Klottke wjele wopytowarjow po něhdyšej bratrowskej koloniji Mały Wjelkow. W modlerni na nawsy, w hižo wjele lět njewužiwanym Domje sotrow a ducy po wsy zhonichu zajimcy nadrobnosće wo stawiznach a žiwjenskimi wašnjami w tudyšej něhdy serbskej Ochranowskej wosadze.

Budyšin. Po nimale jednym léće wobnowjenja bu 13. septembra Marje-Marćiny-wustaw na Liebknechtowej znowa poswjećeny. W přizemi

je zarjadowana socialna stacija, tamne tři poschody wužiwa so jako starownja. Cyłkownje móže tu 23 wuměnkarijow bydlić. Wustaw bu 1891 jako holča šula za domjacnosć natwarjena a je džensa w nošerstwje diakonije. Wobnowjenje płaćeše nimale 1,4 mio. eurow.

Ponowjeny Marje-Marćiny wustaw w Budyšinje Foće: F. Starke, M. Bulank

Budyšin. 15. septembra spominaše něhdze 50 ludźi na židowskim pohrjebnišću na zemřetých a zamordowanych člonow židowskeje wosady w Budyšinje. Kantor M. Foršt z Prahi spěwaše hebrejsce rekwiem a kaddiš, zhromadźeni so pod nawodom lěkarja H.-E. Kaulfürsta kaddiš němsce modlachu. Spominanju na pohrjebnišću přizamkny so nutrnosć ze synagogalneje hudźbu w cyrkwi Našeje lubeje knjenje.

Kantor Michal Foršt z Prahi a lékař Hans-Eberhard Kaulfürst při modlenju kaddiša na Budyskim židowskim pohrjebnišću

Budyšin. Skupinje 50 wosadnych z Göttingena přednošowaše 18. septembra Trudla Malinkowa w Michalskej cyrkwi wo stawiznach a přitomosći Serbow.

Serbin. Njedzeli, 22. septembra, swjećachu texascy Serbja swój 14. serbski swjedzeń. Na njón běchu sej přeprosili Radworski chór Meja, kotryž wobrubu z kěrlušemi němske a jendzelske kemše w Serbinskej cyrkwi a wuhotowa na swjedženju chōrowy koncert. Dalši wustup měješe Meja w lutherskej uniwersiće Concordia w Austinje. Tydźeň trajacu turneju serbskeho chōra po Texasu přewodźachu Budyski krajny rada Michael Harig, předsyda Domowiny Jan Nuk a serbscy filmowcy.

Budyšin. Wot 25. do 28. septembra wotmě so w Budyskej Sukelnicy wědomostna konferenca wo wučencu Casparu Peucera (1525-1602). We wobłuku konferency wotewrě so Peucerej wěnowana wustajeńca „Mjez katedrom, trónom a klódu“ w měščanskim muzeju a wotkry so 26. septembra pomnik za Peucera na rózku Zadnja Bohata/Žitna hasa.

Přeprašujemy

- 06.10. žnjowy džakny swjedzeń**
10.00 kemše w Budyšinje w Michalskej (farar Malink)
11.45 nutrnosć w serbskim rozhłosu (farar Malink)
- 20.10. 21. njedzela po swjatej Trojicy**
11.45 nutrnosć w serbskim rozhłosu (farar Malink)
- 31.10. reformaciski swjedzeń**
11.45 nutrnosć w serbskim rozhłosu (farar Buliš)
14.00 sobustawska zhromadźizna Serbskeho ewangelskeho towarstwa w Husce
- 03.11. 23. njedzela po swjatej Trojicy**
10.00 kemše z Božim wotkazanjom w Budyšinje w Michalskej (farar Malink)
11.45 nutrnosć w serbskim rozhłosu (farar Malink)

Spominamy

Před 40 lětami, dnja 31. oktobra 1962, zemrě w Stróži pola Wulkich Ždžarow žiwnosćer **Awgust Lapšćich**. Narodźił bě so 1883 w susodnej Bukojnje. Brunicy dla, kotraž jeho ródnu wjes spōžrě, přečahny 1926 do Stróže. Kupi sej statok Wirthech swójby, kotraž so tehdy do Cokawa přesydli. Tak wosta ródny statok pozdžišeho Serbskeho superintendenta w dobrych serbskich rukach. Awgust Lapšćich wobdźeleše so na wšěch serbskich cyrkwinjskich swjedženjach. Husto je wupomhał z čitanjom serbskich předwanjow. Jako braška je wjele porow přewodźał do mandželstwa. W serbskich časopisach je wozjewjował basnje, w serbskich towarstwach je swěrnje skutkował. Na jeho chowanju w Rakecach wuzběhny sup. Wirth jeho nabožnu a narodnu swěru: „Zemřety měješe dar zrěčniwosće a je jón pilnje naložował, zo by Boha chwalił w serbskej řeči. Za to smy jemu džakowni.“

Pomhaj Bóh časopis ewangelskich Serbow

Wudawaćelej: Serbski wosadny zwjazk, Serbski kěrchow/Wendischer Kirchhof 1, 02625 Budyšin/Bautzen; Serbske ewangelske towarstwo z.t., Cornobohska/Czornebohstr. 12, 02625 Budyšin/Bautzen

Redaktorka: Trudla Malinkowa, Goethowa/Goethestraße 40, 02625 Budyšin/Bautzen (tel./fax: 0 35 91/60 07 11)

Čiśe: Čiśćernja DELANY tzwr w Njeswaćidle
Postvertriebsnummer: F 13145

Zhotowjenje a rozšěrjenje: Ludowe nakładnistwo Domowina, Tuchmacherstr. 27, 02625 Bautzen

Přinoški a dary: Serbske ewangelske towarstwo, Konto-Nr. 1 000 083 167, Kreissparkasse Bautzen, BLZ 855 500 00

Pomhaj Bóh wuchadza měsacnje. Spěchuje so wot Załožby za serbski lud. Lětny abonement płaći 8 €.